

Tok Pisin (Papua-Nová Guinea, Oceánie)

Bai em i no lukim mi. „On mě neuvidí.“
angl. *He will not see me.*

Bai	em	i	no	lukim	mi
< <i>by and by</i>	< <i>him</i>	< <i>he</i>	< <i>no, not</i>	<i>luk-</i> < <i>look</i>	< <i>me</i>
abverbium	znamená	používá se	označení	„vidět“	„mě“
používané	„on“	obligatorně	záporu	<i>-im</i> < <i>him</i>	
místo		se slovesy ve		obligatorně	
pomocného		3. osobě		se používá u	
slova <i>will</i> ,		(jako angl.		všech sloves,	
vyjadřuje		<i>-s</i>)		která mají	
budoucí čas				předmět	

Otčenáš v tok pisin

Papa bilong mipela

“Father who belongs to us”

Our Father

yu stap long heven

“you are in heaven”

who art in heaven

Mekim nem bilong yu i kamap bikpela.

“Make your name to come up to greatness”

Hallowed be thy name

Mekim kingdom bilong yu i kam

“Make your kingdom come”

Thy kingdom come

Příklady pidžinů

- †sabir (původní lingua franca, Středomoří)¹
- †čínská pidžinová angličtina (čínské přístavy)
- Butler English (Indie)
- shabaská svahilština (doly v Shaba, Demokratická republika Kongo)
- juba arabština (rozšířený pidžin založený na súdánské arabštině, Jižní Súdán)
- †havajská pidžinová angličtina (Havaj)
- †russenorsk (založený na ruštině a norštině)
- †tây bòi (Vietnam, založený na francouzštině a vietnamštině)

Příklady žargonů (pre-pidžinů)

- †bamboo angličtina (Bamboo English) ve východní Asii

Příklady kreolštin

- havajská kreolská angličtina (Havaj)
- haitská kreolština (Haiti, založená na francouzštině)
- jamajská kreolština (Jamajka, založená na angličtině)
- saramakanština (maronská kreolština, Surinam, založena na angličtině)
- krijol (Guinea-Bissau, založena na portugalštině)
- seychelská kreolština (Seychely, založená na francouzštině)
- palenquero (Kolumbie, založená na španělštině)
- afrikánština (Jihoafrická republika, založená na nizozemštině)
- činucký žargon (západní Kanada, založený na jazyků indiánů kmene Činuků)

¹ Křížek označuje již mrtvý jazyk.

Jazykové vlastnosti pidžinů a kreolštin

1. Fonologie

1.1 Inventář vokálů a konsonantů je oproti zdrojovým jazykům značně zredukovaný

- tok pisin
 - zredukovaný počet vokálů (angličtina 13, TP jen 5), např. není rozdíl v délce vokálů:
 - sip* „lod“ < angl. *ship*
 - sipsip* „ovce“ < angl. *sheep*
 - zredukovaný počet konsonantů, např. angl. [f] > [p] v TP (*pren* „přítel“ < angl. *friend*)

1.2 Využití suprasegmentálních prostředků, jako přízvuk, tóny nebo intonace, je omezené

– pidžiny téměř vůbec nevyužívají tóny pro rozlišení významu, a to ani tehdy, pokud vznikly z jazyků, které je takto využívají (např. čínská pidžinová ruština nebo čínská pidžinová angličtina)

– kreolštiny tóny pro rozlišení významu používají, ale jen v omezené míře

- kreolština krio (založena na angličtině, Sierra Leone, západní Afrika):
gó „jít“ × *gò* (částice pro vyjádření budoucího času)

2. Gramatika

– často chybí skloňování a časování, tj. jmenné a slovesné kategorie jsou značně zredukované

– přípony a předpony se příliš nepoužívají

– pro vyjádření gramatických kategorií se používají částice a jiná pomocná slova

2.1 Podstatné jméno: číslo

– pidžiny často nevyjadřují množné číslo u podstatných jmen

– kreolštiny množné číslo vyjadřují, ale obvykle jen volitelně

2.2 Sloveso: čas

– pidžinům chybí prostředky pro vyjádření slovesného času

- chinook wawa (pidžin založený na indiánském jazyce chinook, Kanada):
náyka ískam kəním
„beru / vzal / vezmu si kánoe“ (*ískam* = „vzít“)

– pokud čas vyjadřují, tak zpravidla jen přítomný a minulý

– podobně i kreolštiny, ale ty mívají i budoucí čas

2.3 Sloveso: způsob a vid

– pidžiny slovesný způsob a vid zpravidla nevyjadřují

– kreolštiny tyto kategorie mohou vyjadřovat pomocí částic

průběhový čas / nedokonavý vid

- kreolština krio (Sierra Leone, západní Afrika):
a de go wok = angl. *I'm going to work* „budu pracovat“

- luisiánská francouzská kreolština (Luisiana, USA)
mo apa travaj = angl. *I'm working* „pracuju“

2.4 Slovesa: zápor

– také pomocí částic

- kreolština krio:
i no tu had = angl. *It is not too hard*. „to není příliš těžké“
- seychelská kreolština (založena na francouzštině, Seychely):
i pa tro difisil = franc. *ce n'est pas trop difficile*. „to není příliš těžké“

2.5 Nemusí existovat rozdíl mezi podmětovými a předmětovými tvary (jako např. v angl. *I × me*):

- tok pisin
mi „já“ ale i „mě“ (4. pád)
em „on, ona, ono“ ale i „ho, jí, to“

2.6 Málo jsou využívány předpony a přípony, a pokud vůbec existují, mohou mít více funkcí

- tok pisin
sufix *-pela* slouží
 - a) jako přípona pro přídavná jména:
wanpela man „jeden muž“ (*wan* „1“ < angl. *one*)
 - b) pro tvorbu množných čísel zájmen:
mi „já“ × *mipela* „my“ (tj. „já a ostatní“, *yumipela* = „my, tj. já a ty“)
yu „ty“ × *yupela* „vy“

2.4 Jednoduchá struktura vět

- vnořené/vztažné věty jsou v pidžinech málo časté, v kreolštinách se ale objevují
- pořadí slov jak v pidžinech, tak v kreolštinách je většinou:
podmět – predikát (sloveso) – předmět
- neexistují rozdíly v různých pořádcích slov ve větě
otázky se vyjadřují intonací

3. Slovní zásoba

3.1 Polysémie

- kamerunská pidžinová angličtina (Kamerun, Afrika):
shado „stín, duch, odraz“ (< angl. *shadow* „stín“)
water „voda, jezero, řeka, slza“ (< angl. *water* „voda“)
bif „maso, zvíře“ (< angl. *beef* „hovězí“)

3.2 Některé pojmy jsou vyjádřeny opisem

- tok pisin
gras bilong het „vlasy“
gras bilong fes „vousy“
gras bilong ai „obočí“
gras bilong pisin „peří“
han bilong pisin „ptačí křídlo“

(*gras* < angl. *grass* „tráva“, *bilong* < angl. *belong* „patřit“, *het* < *head* „hlava“, *fes* < angl. *face* „tvář“, *ai* < angl. *eye* „oko“, *han* < angl. *hand* „ruka“, *pin* < angl. *pigeon* „holub“)

3.3 Užití reduplikace pro rozlišení stejně znějících slov

- tok pisin
sip „lod“ (< angl. *ship*) × *sipsip* „ovce“ (< angl. *sheep*)
san „slunce“ (< angl. *sun*) × *sansan* „písek“ (< angl. *sand*)

3.4 Užití reduplikace pro zintenzivnění významu

- tok pisin
luk „dívat se“ (< angl. *look*) × *lukluk* „hledět“
dry „suchý“ (< angl. *dry*) × *drydry* „nestravitelný“

3.5 Výskyt slov z jazyků jiných než z jazyka zdrojového

- tok pisin
kaikai „jídlo“ (z polynéských jazyků)
pukpuk „krokodýl“ (z polynéských jazyků)
pikinini (< portug. *pequeño* „malý“) – zdobněliny: *pikinini dok* „štěně“, *pikinini man* „chlapec“

3.6 Nerozlišování některých slovních druhů

- kreolština San Andrés (založená na angličtině; Kolumbie, Jižní Amerika)
Di man lisen gud.
„(Ten) muž poslouchal pozorně.“
di = člen určitý, *man* „muž“ (angl. *man*), *lisen* „poslouchat“ (angl. *listen*), *gud* „dobrý“ (angl. *good*)
- dominikánská kreolská francouzština (Malé Antily)
Kòkòti malad.
„Kòkòti je nemocný.“
Kòkòti = vlastní jméno, *malad* „nemocný“ (franc. *malade*)